

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет менеджменту, адміністрування та права

**Кафедра ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування»
та соціально-гуманітарних дисциплін**

ФІЛОСОФІЯ

**Методичні вказівки
до самостійного вивчення дисципліни**

**для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної та заочної форми здобуття освіти зі спеціальності
015 «Професійна освіта»**

**Харків
2023**

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет менеджменту, адміністрування та права
Кафедра ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування»
та соціально-гуманітарних дисциплін

ФІЛОСОФІЯ

Методичні вказівки
до самостійного вивчення дисципліни

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної та заочної форми здобуття освіти зі спеціальності
015 «Професійна освіта»

Затверджено рішенням
Науково-методичної ради
Факультету МАП ДБТУ
Протокол № 1 від 19 вересня
2023 р.

Харків
2023

УДК

Ф 56

Схвалено
на засіданні кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування»
та соціально-гуманітарних дисциплін
Протокол №1 від 28 серпня 2023 р.

Рецензенти:

В. В. Прокопенко, д-р філос. наук, проф., професор кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б. Шада ХНУ ім. В.Н. Каразіна;

С. Г. Пилипенко, д-р філос. наук, доц., доцент кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін.

Ф 56

Філософія : метод. вказівки до самостійного вивчення дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ден. та заоч. форми здобуття освіти зі спец. 015«Професійна освіта»/ Державний біотехнологічний університет; авт.-уклад. Д. Л. Кобелева. – Харків : [б. в.], 2023. – 15 с.

Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни «Філософія» розроблено відповідно до навчальної програми. Включає опис, ціль програму та структуру дисципліни; матеріал для самостійного опрацювання, рекомендовану літературу, питання для самоконтролю.

Видання призначено здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми здобуття освіти зі спеціальності 015 «Професійна освіта».

УДК

Відповідальний за випуск: Н. І. Моїсєєва, д-р екон. наук, проф.

© Д. Л. Кобелева, укладання, 2023

© ДБТУ, 2023

Зміст

Вступ.....	5
Опис навчальної дисципліни.....	5
Мета навчальної дисципліни.....	5
Програма навчальної дисципліни.....	6
Структура навчальної дисципліни.....	6
Самостійне опрацювання тем	7
Методичне забезпечення.....	11
Рекомендована література.....	12
Питання для самоконтролю.....	13

Вступ

Програма курсу «Філософія» зорієнтована на те, щоб дати студентам цілісне уявлення про особливість філософського знання, специфіку вирішення філософією проблем, які хвилювали і продовжують хвилювати людство, розкрити творчу роль філософії в сучасній культурі.

У програмі головна увага зосереджена на вузлових інтелектуальних пунктах розвитку філософського знання у контексті європейської і світової цивілізації. Беручи до уваги обмежені часові рамки, в курсі філософії передбачається ознайомлення здобувачів тільки з найбільш важливим і необхідним.

Філософське знання є принципово історичне і невідривне від всесвітнього історико-філософського процесу. Тому програма дисципліни знайомить студентів з історією філософії. Особлива увага приділяється вітчизняному історико-філософському процесу.

Смисложиттєвий світоглядний зміст курсу виявляється у таких глибинних та вічних питаннях людського існування в світі, як питання свободи, щастя, сенсу життя та смерті. Чинною програмою передбачено аналіз культури як діяльного аспекту людської сутності, засобів та результатів її реалізації.

Основний метод і форма вивчення курсу повідомлення нових знань – лекційний курс та семінарські заняття.

Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Філософія» посідає важливе місце в структурно-логічній схемі підготовки студента і буде корисна майбутнім фахівцям з точки зору засвоєння специфіки філософського осягнення дійсності, ознайомлення із наявними філософськими концепціями, які розкривають поліфонізм та плюралізм філософського мислення, створення умови для формування світоглядно-методологічної культури здобувачів вищої освіти та засад наукового мислення.

Мета навчальної дисципліни

Мета лекційного навчального курсу та семінарських занять – надання знань з філософії як світогляду людини, або сукупності поглядів на світ у цілому та ставлення людини до цього світу, в розумінні онтологічних, гносеологічних, аксіологічних, етичних і соціальних проблем буття; підготовка здобувачів до вивчення основних понять, принципів, законів та їх системних зв'язків в площині навчальної дисципліни, а також активного використання знань в практичній діяльності особистості.

Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Історія філософії

- Тема 1. Предмет та функції філософії.
- Тема 2. Філософія Стародавньої Греції.
- Тема 3. Східна філософія.
- Тема 4. Філософія Середньовіччя та Відродження.
- Тема 5. Філософія Нового часу. Просвітництво.
- Тема 6. Німецька класична філософія.
- Тема 7. Некласична філософія. Сучасна філософія.
- Тема 8. Філософська думка в Україні.

Розділ 2. Філософські дисципліни

- Тема 9. Онтологія: стратегії буття в європейській філософській традиції.
- Тема 10. Пізнання як культурно-історичний процес отримання і трансляції знання в суспільстві.
- Тема 11. Логіка як філософська дисципліна.
- Тема 12. Філософська антропологія як важлива проблема сучасної філософії.
- Тема 13. Соціальна філософія: суспільство як система.
- Тема 14. Філософія культури.
- Тема 15. Етика та естетика.

Структура навчальної дисципліни

Обсяг курсу – 3 кредити (ECTS): 30 годин лекції, 18 годин – семінарські заняття, 42 годин – самостійна робота, екзамен.

Форма навчання	Розділ	Всього		Розподіл навчального часу за видами занять			Семестрова атестація
		кредитів	годин	лекції	семінарські заняття	Індивід. завдання	
<i>Денна/заочна</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>90</i>	<i>30</i>	<i>18</i>	<i>реферат</i>	<i>залік</i>

Самостійне опрацювання тем

Розділ 1. Історія філософії

Тема 1. Предмет та функції філософії.

Короткий зміст теми: Поняття світогляду, його історичний характер і типи (міфологія, релігія, філософія, наука); специфіка філософії як форми суспільної свідомості; поняття та функції філософії; основні проблеми філософії та їх характеристика; філософські напрями: онтологія, гносеологія, логіка, етика, естетика, аксіологія; філософські дисципліни: філософія історії, культури, науки, освіти, техніки, релігії, мови, соціальна філософія, філософська антропологія, історія філософії.

Рекомендована література (посилання):

Андрущенко В.П. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навчальний посібник / В. П. Андрущенко, Т. І. Андрущенко, Г. І. Волинка [та ін.] ; за ред. Г. І. Волинка. - К. : Каравела, 2009. - 368 с.

Тема 2. Філософія Стародавньої Греції.

Короткий зміст теми: Культурно-історичні умови виникнення філософії; критерії періодизації історії філософії; основні риси та етапи Давньогрецької філософії: філософія досократиків (мілетська, ефеська, піфагорійська, елейська школи); атомістична теорія Левкіппа і Демокріта; Сократ та софісти; філософія класичного періоду (філософські системи Платона та Аристотеля); елліністична філософія.

Рекомендована література (посилання):

Буслинський В. Основи філософських знань: Підручник / В. Буслинський, П. Скрипка. - 3-тє вид., стереотип. - Л.: Новий Світ, 2010. - 351с.

Тема 3. Східна філософія.

Короткий зміст теми: Особливості філософії Стародавнього Сходу; періодизація Індійської філософії (ортодоксальні та неортодоксальні школи); філософія Давнього Китаю: конфуціанство та даосизм; вплив східної філософської думки на світову культуру.

Рекомендована література (посилання):

Кривуля О. М. Філософія [Текст] : навч. посіб. / О. М. Кривуля ; ХНУ. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2010. – 592 с.

Тема 4. Філософія Середньовіччя та Відродження.

Короткий зміст теми: Основні риси Середньовічної філософії; геоцентризм; монотеїзм; патристика; вчення Августина Блаженного; схоластика; вчення Фоми Аквінського; докази буття Бога; суперечка номіналістів та реалістів щодо природи універсалій; проблема співвідношення знання та віри; основні гуманістичні ідеї філософії Відродження; антропоцентризм; пантеїзм.

Рекомендована література (посилання):

Причепій Є. М. Філософія [Текст] : підруч. / Є. М. Причепій, А. М. Черній, Л. А. Чекаль. – 3-тє вид., стер. – К. : Академвидав, 2009. – 592 с.

Тема 5. Філософія Нового часу. Просвітництво.

Короткий зміст теми: Соціальні та культурні передумови філософії Нового часу; наукова революція; основні ідеї та напрями філософії Нового часу; полеміка раціоналізму та емпіризму; індуктивний метод Ф. Бекона; раціоналістичний метод Р. Декарта; вчення Б. Спінози про субстанцію; Монадологія В. Г. Лейбніця; філософія епохи Просвітництва, її суспільно-правовий ідеал; основні засоби побудови нового суспільства – освіта і виховання; «Енциклопедія» Д. Дідро і Д'Аламбера.

Рекомендована література (посилання):

Гайденко, П. П. Наукова раціональність і філософський розум. - М: Прогрес-Традиція, 2003

Тема 6. Німецька класична філософія.

Короткий зміст теми: Основні риси та особливості німецької класичної філософії; обґрунтування Кантом загальності та необхідності наукового знання; «Критика чистого розуму»; суб'єктивний ідеалізм Фіхте; діяльність «Я» як початок всього сущого; діалектика Фіхте; натурфілософія Шеллінга; філософська система Гегеля; антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.

Рекомендована література (посилання):

Бродецький О., Чорний І. Новочасний раціоналізм і післяпросвітницький ірраціоналізм. – Чернівці, 2003.

Тема 7. Некласична філософія. Сучасна філософія.

Короткий зміст теми: Загальна характеристика неklasичної філософії; А. Шопенгауер як засновник сучасного європейського ірраціоналізму; поняття «екзистенції» у С. Кьєркегора ат критика Гегеля; «філософія життя» та Ф. Ніцше; філософія позитивізму (О. Конт та перший позитивізм, емпіріокритицизм, неопозитивізм, постпозитивізм); філософія США –

прагматизм; феноменологія; екзистенціалізм; структуралізм та постструктуралізм; аналітична філософія; філософська герменевтика; західноєвропейська релігійна філософія та філософія історії; філософія постмодерна – відмова від претензій законодавчого розуму.

Рекомендована література (посилання):

Рассел, Бертран. Історія західної філософії / Пер. з англ. Ю. Лісняка, П.Таращука. – К.: Основи, 1995. – 759 с.

Тема 8. Філософська думка в Україні.

Короткий зміст теми: Філософські ідеї в культурі Київської Русі; вплив християнства на розвиток філософської думки Русі; філософська думка Києво-Могилянської академії; філософські ідеї просвітницької ідеології Кирило-Мефодіївського товариства; Г.С. Сковорода – вчення про дві натури та три світи, поняття сродної праці; філософські ідеї у творчості діячів української культури ХІХ - першої половини ХХ століття; «філософія серця» П. Юркевича; І.Я. Франко – філософ, мислитель, письменник; його вплив на духовний процес в Україні; українська філософія у радянський та сучасний період.

Рекомендована література (посилання):

Горський В. С. Історія української філософії [Текст] : навч. посіб. / В.С. Горський. - 4-е вид., доп. – К. : Наук. думка, 2001. – 376 с.

Розділ 2. Філософські дисципліни

Тема 9. Онтологія: стратегії буття в європейській філософській традиції.

Короткий зміст теми: Дати визначення “метафізики” та “онтології” як основних філософських дисциплін; проаналізувати питання, якими вони займаються, а саме: проблема буття та сущого, реальність, час та простір, рух та спокій; розглянути метафізичні системи різних філософських періодів; визначити предмет філософської діалектики; дати характеристику основних її законів.

Рекомендована література (посилання):

Гусев В. Вступ до метафізики: навч. посібник / В. Гусев. - К.: Либідь, 2004. - 487 с.

Тема 10. Пізнання як культурно-історичний процес отримання і трансляції знання в суспільстві.

Короткий зміст теми: Розглянути рівні пізнання: чуттєвий та раціональний; розглянути форми чуттєвого та раціонального пізнання (відчуття, сприйняття, уява та поняття, судження, умовивід); проаналізувати особливості різних видів пізнання: повсякденного, наукового, естетичного, релігійного тощо; розглянути основні концепції істини.

Рекомендована література (посилання):

Кірсанов В. С. Наукова революція XVII століття. - М : Наука, 1987.

Тема 11. Логіка як філософська дисципліна.

Короткий зміст теми: Розглянути основні закони логіки, дати їм визначення, навести приклади виконання та порушення цих законів; проаналізувати помилки, які виникають під час порушення законів логіки.

Рекомендована література (посилання):

Теоретичні засади логіки / І. З. Дуцяк; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. - Л.: Палітра друку, 2002. - 233 с.

Тема 12. Філософська антропологія як важлива проблема сучасної філософії.

Короткий зміст теми: Розглянути проблему людини з точки зору філософії; дати визначення основи й сфери людського буття, індивідуальності, творчих можливостей людини; розглянути філософську антропологію як напрям в філософії, який виник у 1920-і в контексті загального для європейської філософської думки “антропологічного повороту”.

Рекомендована література (посилання):

Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини: Навчальний посібник для студентів вузів. - К.: Абрис, 1995. - 336 с.

Тема 13. Соціальна філософія: суспільство як система.

Короткий зміст теми: Розглянути питання про те, що є суспільство і яке місце займає в ньому людина; теорії суспільства та держави, що сформувалися в межах філософії; проаналізувати сукупність соціальних умов та культурних зразків, які визначають стійкі форми соціальної поведінки та діяльності; систему поведінки згідно з цими нормами.

Рекомендована література (посилання):

Андрущенко В. Історія соціальної філософії: (західноєвропейський контекст) : підручник / В. Андрущенко. – Київ : Тандем, 2000. – 405 с.

Тема 14. Філософія культури.

Короткий зміст теми: Розглянути галузь філософського знання, що займається проблемами сенсу історії, її закономірностями, основними напрямками розвитку людства та історичним пізнанням; проаналізувати погляди філософів на питання про те, що є історія; розглянути особливості формування людської культури в історичному процесі; теорії культурно-історичних типів та періодів.

Рекомендована література (посилання):

Філософія культури: основні поняття, напрями, персоналії : навч. посіб. : для студентів вищ. навч. закл. / Тетяна Вікторівна Андрущенко, Тетяна Іванівна Андрущенко, Олександр Васильович Антонюк, Лариса Дмитрівна Бабушка, Владислав Андрійович Беспалий ; Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського ; за заг. ред. Максим Олегович Тимошенко. – Київ : [б.в.]; Чернівці : Букрек, 2020. – 623 с.

Тема 15. Етика та естетика.

Короткий зміст теми: Розглянути загальні відомості про предмет та розвиток цієї науки «Етики», поняття «моралі» та інших етичних категорій, проблему впливу моральних цінностей та настанов на поведінку людини; а також загальні відомості про предмет «Естетики», яка присвячено розгляду чуттєвого рівня пізнання як невід'ємного компонента пізнавальної системи людини, основні категорії та поняття естетики: прекрасне і потворне, піднесене і низьке, трагічне і комічне.

Рекомендована література (посилання):

Етика та естетика: навч. посібник / за ред. В. Л. Петрушенка. – Львів: Новий світ-2000, 2011. – 308 с.

Методичне забезпечення

1. Кириленко К.М. Філософія: наука і культура. Мультидисциплінарний навчальний посібник/ К. М. Кириленко. – К.: ТОВ «Агентство «Україна», 2014. – 216 с.
2. Філософія: Навч. посіб. /Л.В.Губернський, І.Ф.Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. – 4-те вид., стер. – Київ: Вікар, 2004. – 516 с.
3. Філософія . Навч. посіб. Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін./ За ред. І.Ф. Надольного. - 6-те вид., випр., і доп.– К., : 2006. – с.534.
4. Філософія [Текст] : навчальний посібник для студ. і аспір. вищ. навч. закладів / ред. І. Ф. Надольний. - 7-ме вид., стереотип. - К. : Вікар, 2008. - 534

с. Філософія [Текст]: кредит.-модул. курс : навч. посіб. / Л. І. Мозговий [и др.]. - К. : Центр учбової літератури, 2009. - 456 с.

5. Філософія: Навчальний посібник / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко. За ред І.Ф.Надольного.5-е вид, випр. – К.: Вікар, 2005. - 455с.

Рекомендована література

Основна література:

1. Волинка Г.І. Історія філософії. Підручник. – 2015. – 480 с. Кунцман П., Буркард Ф.-П., Видман Ф. Философия: dtv-Atlas: Пер. с 9-го нем. изд. / Худож. Аксель Вайс; Науч. ред. пер. В.В.Миронов. – М.: Рибари, 2002. – 268 с.
2. Філософія [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / А. К. Бичко, І. В. Бичко [и др.]; ред. В. І. Ярошовець. - К. : Центр учбової літератури, 2010. - 648 с.
3. Історія філософії : підручник / [Ярошовець В. І. та ін.] ; за ред. д-ра філос. наук, проф. В. І. Ярошовця ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Карпат. ун-т ім. Августина Волошина. - Ужгород : Патент, 2014. - 839 с.
4. Філософія: Хрестоматія для аспірантів: Навчальний посібник. Укладач Волков О. Г. Мелітополь: 2018. 424 с.

Допоміжна література:

1. Філософія: Підручник / За заг. Ред. М.І. Горлача, В.Г. Кременя. – 2 вид., перероб. та доп.. – Харків: Прапор, 2004. - 736с.
2. Історія філософії [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / А. К. Бичко, І. В. Бичко, В. Г. Табачковський. - К. : Либідь, 2001. - 408 с.
3. Історія української філософії [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Горський, К. В. Кислюк. - К. : Либідь, 2004. - 488 с. : іл. - Бібліогр.: с. 450-464. - Імен. покажч.: с. 478-486.
4. Основи філософських знань: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство [Текст] : підруч. для вищ. навч. закл. / М. І. Горлач [и др.]. - К. : Центр учбової літератури, 2008. - 1028 с.

Електронні інформаційні ресурси

(Посилання)

1. Бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Бібліотека ім. В.Г. Короленко. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>
3. Бібліотека ДБТУ. URL: <https://library.khntusg.com.ua/>

Питання для самоконтролю

1. Поняття світогляду. Історичні форми світогляду.
2. Філософія як форма світогляду.
3. Культурно-історичні умови виникнення філософії.
4. Основні проблеми філософії та філософські напрями.
5. Особливості філософії Давнього Сходу (Індія, Китай).
6. Своєрідність античної філософії і її фундаментальні проблеми.
7. Філософські погляди Сократа та софістів.
8. Місце й роль вчень Платона в європейській філософії.
9. Аристотель як систематизатор античної філософії.
10. Основні риси та періоди філософії Середньовіччя.
11. Патристика. Вчення Августина Блаженого.
12. Схоластика та вчення Фоми Аквінського.
13. Проблема співвідношення знання та віри у Середньовічній філософії.
14. Загальна характеристика філософії епохи Відродження: антропоцентризм; гуманізм; натурфілософія; пантеїзм.
15. Наукова революція XVII ст. і проблеми методу пізнання у філософії (Ф. Бекон, Р. Декарт, Б. Спіноза.).
16. Емпірична гносеологія Нової доби. (Т. Гоббс, Дж. Локк).
17. Раціональна гносеологія Нової доби. (Г. Лейбніц, І. Кант).
18. Соціально-політичні погляди Т. Гоббса.
19. Реформація як соціально-культурний феномен Західної Європи 16 ст.
20. Філософія епохи Просвітництва. (Ф. Вольтер, Ж. Руссо, Ж. Ламетрі, А. Гельвецій, П. Гольбах, Д. Дідро).
21. Загальна характеристика Німецької класичної філософії.
22. Основи ідеї та структура філософської системи І. Канта.
23. Загальна характеристика Некласичної філософії.
24. Ірраціоналізм А. Шопенгауера.

25. Філософія екзистенціалізму (М. Хайдеггер, К. Ясперс, Ж. Сартр, А. Камю).
26. Національні особливості американської філософії прагматизму.
27. Філософія позитивізму: етапи розвитку.
28. Філософія науки: індуктивізм (О. Конт, С. Мілль).
29. Філософські погляди Ф. Ніцше.
30. Філософська антропологія.
31. Сутність філософської герменевтики (Х. Гадамер, П. Рікер).
32. Основні тенденції західної релігійної філософії ХХ ст.
33. Основні риси і проблеми сучасної західної філософії.
34. Філософія психоаналізу.
35. Філософія постмодернізму.
36. Концепція соціуму в постмодернізмі.
37. Загальні риси Української філософії.
38. Українська філософія в контексті світової філософії.
39. Проблема людини і суспільства в Українській філософії.
40. Вчення Г.С. Сковороди.

Навчальне видання

ФІЛОСОФІЯ

Методичні вказівки
до самостійного вивчення дисципліни

Автор-укладач

КОБЕЛЄВА Даля Леонідівна

Формат 60x84/16

Гарнітура Times New Roman

Папір для цифрового друку. Друк ризографічний.

Ум. друк. арк. _.

Тираж ___ пр.

Державний біотехнологічний університет
м. Харків, 61002, вул. Алчевських, 44